

AFSTANDSONDERWIJS: DE ROL VAN OUDERS

*Door Anne Luc van der Vegt
16-4-2020*

Nu de scholen dicht zijn en het onderwijs op afstand wordt gegeven, hebben scholen geregeld vragen over de rol van ouders bij het schoolwerk. Ouders kunnen een belangrijke bijdrage leveren! Daarom zetten we op een rij wat er uit onderzoek bekend is over hoe ouders op een goede manier kunnen helpen.

We geven eerst in het algemeen antwoord op deze vragen. Aparte pagina's zijn gewijd aan de thema's huiswerk, lezen, digitale leermiddelen en games, en afstandsonderwijs en gelijke kansen.

Het belang van ouderbetrokkenheid thuis

Betrokkenheid van ouders bij het onderwijs aan hun kinderen levert een belangrijke bijdrage aan de leerresultaten. Dit is overduidelijk aangetoond, in diverse onderzoeken. Juist in deze tijd, waarin kinderen niet naar school kunnen gaan, is het belangrijk om van die betrokkenheid optimaal gebruik te maken.

Welk type activiteiten effectief is, hangt af van de leeftijd van kinderen. Jonge kinderen hebben meer baat bij concrete hulp, oudere kinderen zijn gebaat met vertrouwen. Hoge verwachtingen en aanmoediging van ouders zijn belangrijk voor alle leeftijdsgroepen.

[Meer lezen >](#)

Helpen bij huiswerk

Hulp van ouders bij het plannen en organiseren van het huiswerk is welkom. Een vast dagritme is belangrijk, juist omdat tijdens de coronacrisis de routine van de schooldag ontbreekt. Ook het plannen van huiswerk vraagt aandacht. Thuis is er meer afleiding dan op school. Dat maakt het een uitdaging om toch voldoende tijd te besteden aan het huiswerk.

De kwaliteit van de hulp is belangrijker dan de kwantiteit. Voorop staat het ondersteunen van het kind en het versterken van het positieve zelfbeeld. Bemoeizucht en controle werken averechts.

[Meer lezen >](#)

Lezen en voorlezen

Lezen is bij uitstek een activiteit voor thuis. Bij jonge kinderen gaat het om voorlezen. Maak daarvan een gezamenlijke activiteit van ouders en kinderen. Interactief voorlezen is leerzamer voor het kind.

Oudere kinderen lezen zelfstandig. In deze periode kunnen ze 'kilometers maken'. Het werkt motiverend als kinderen en jongeren zelf teksten kunnen kiezen die hun belangstelling hebben. Ouders kunnen helpen door informatie te geven over het aanbod aan geschikte boeken. Bibliotheken bieden allerlei mogelijkheden om online boeken te lenen.

[Meer lezen >](#)

Digitale leermiddelen en games

Digitale leermiddelen bieden onmiskenbaar voordelen bij afstandsonderwijs. Leerlingen kunnen thuis oefenen en de leraar kan op afstand monitoren wat leerlingen hebben gedaan en wat de resultaten zijn.

Naast de leermiddelen die de school gebruikt, zijn er ook mogelijkheden voor aanvullende educatieve activiteiten. Er zijn diverse educatieve games op de markt. Een deel van het aanbod is gratis. De school kan ouders helpen bij het maken van een keuze.

[Meer lezen >](#)

Afstandsonderwijs en gelijke kansen

Niet voor alle ouders is het makkelijk om ondersteuning te bieden. In sommige gezinnen is het gebruikelijker om over school te praten dan in andere. Ook zijn er verschillen in de beschikbaarheid van boeken en ict-apparatuur. Niet in elk gezin zijn er laptops of computers voor de kinderen beschikbaar. Door deze verschillen kan de kansenongelijkheid toenemen.

Communicatie is een ander aandachtspunt. Sommige ouders zijn tijdens de coronacrisis moeilijk of helemaal niet bereikbaar. Algemene e-mails volstaan dan niet. Een persoonlijke aanpak heeft meer resultaat.

[Meer lezen >](#)

HET BELANG VAN OUDERBETROKKENHEID THUIS

De betrokkenheid van ouders kan een belangrijke bijdrage leveren aan de leerresultaten van hun kinderen. Dit is overduidelijk aangetoond, in diverse onderzoeken. Juist in deze tijd, waarin kinderen niet naar school kunnen gaan, is het belangrijk om van die betrokkenheid optimaal gebruik te maken.

De vraag is: wat kunnen ouders het beste doen om hun kinderen te helpen bij het schoolwerk? Daarover is inmiddels heel wat bekend. En een andere belangrijke vraag is: hoe kan de school ouders hierbij helpen?

Thuisbetrokkenheid helpt leerlingen

Van alle vormen van ouderbetrokkenheid is het vooral de betrokkenheid *thuis* die kinderen helpt bij het leren. Ouderbetrokkenheid thuis noemen we ook wel 'thuisbetrokkenheid'. Dat we van thuisbetrokkenheid effect mogen verwachten wordt duidelijk uit enkele overzichtsstudies die kort na 2000 zijn gepubliceerd. Enkele conclusies:¹

- Thuisbetrokkenheid sorteert sterker effect dan betrokkenheid van ouders op school;
- Thuisbetrokkenheid heeft positieve effecten op leerlingenuitkomsten in basis- en voortgezet onderwijs;
- De effecten van verschillende soorten van thuisbetrokkenheid variëren met de leeftijd van kinderen. Jonge kinderen hebben meer baat bij concrete hulp, oudere kinderen zijn gebaat met vertrouwen.

Activiteiten voor verschillende leeftijden

Dat thuisbetrokkenheid bijdraagt aan de ontwikkeling van kinderen, bevestigen enkele recente Nederlandse overzichten van empirische studies.² Positieve effecten van thuisbetrokkenheid zijn aangetoond voor leerlingen van verschillende leeftijden: in de voor- en vroegschoolse periode, tijdens de basisschool en tijdens het voortgezet onderwijs. Het belang van thuisbetrokkenheid neemt niet af als kinderen ouder worden, maar de vorm waarin het effectief is wel.

Jonge kinderen – Leesactiviteiten thuis zijn vooral van belang voor jonge kinderen. Ook directe betrokkenheid, zoals begeleiden bij het leren, lijkt het meest gunstig te werken bij jongere kinderen. Effectieve activiteiten zijn bijvoorbeeld samen lezen, bezoek aan (online) bibliotheek, educatieve spelletjes doen met cijfers en letters, rijmen en zingen.

Oudere kinderen – Bij tieners helpen gesprekken en discussies over school. Omdat er op het voortgezet onderwijs meer huiswerk wordt opgegeven, is het plannen daarvan een grotere uitdaging.

Hoge verwachtingen en aspiraties van ouders zijn belangrijk voor alle leeftijdsgroepen. Die hebben de meest consistente en sterkste relatie met leerresultaten. Ook het creëren van een comfortabele omgeving, aanmoediging en ondersteuning zijn belangrijk voor zowel basis- als voortgezet onderwijs.³

¹ Carter, 2003

² Bakker, Denessen, Dennissen & Oolbekkink-Marchand, 2013; Boonk, Gijsselaers, Ritzen, & Brand-Gruwel, 2018

³ Desforges en Abouchaar, 2003

Wat kan de school doen?

Er is niet zo veel onderzoek gedaan naar de rol van de school bij het stimuleren van ouderbetrokkenheid. Op basis van wat we weten, lijken de volgende drie typen activiteiten het meest effectief:⁴

1. ouders stimuleren hoge verwachtingen van hun kinderen te hebben;
2. regelmatige communicatie over het schoolwerk;
3. stimuleren van kinderen om te lezen, samen met hun ouders.

Dit zijn drie algemene aanbevelingen die vertaald kunnen worden in concrete activiteiten. Die vertaling is nodig als we resultaten willen bereiken met ouderbetrokkenheid.

Het verdient ook aanbeveling om als school een planmatige, schoolbrede aanpak van ouderbetrokkenheid te ontwikkelen. Daar hoort bij: een visie ontwikkelen, een plan opstellen, afstemmen van activiteiten samen met ouders, leraren trainen om ouderbetrokkenheid te bevorderen.⁵ Dit zijn aanbevelingen voor de langere termijn, maar ze zijn ook relevant voor de huidige situatie. Het helpt ouders als er overeenstemming is tussen de leraren over de manier waarop zij met ouders communiceren en wat zij van hen vragen.

⁴ Castro e.a., 2015

⁵ Van Poortvliet, Axford & Lloyd, 2018.

1. HELPEN BIJ HUISWERK

Over huiswerk en het nut daarvan is nogal wat discussie, maar als kinderen niet naar school kunnen, wordt huiswerk opeens erg belangrijk. Zeker als het moeilijker is voor de school om online lessen te geven, is huiswerk *de* manier om te zorgen dat het leren kan doorgaan. Het helpt als ouders hun kinderen hierbij begeleiden, juist omdat de begeleiding vanuit school nu minder intensief is. Hoe ouders dat kunnen doen, is wel van belang om te bespreken. Sommige hulp is heel nuttig, maar er bestaat ook hulp die averechts werkt.

Het nut van huiswerk

Huiswerk is nuttig. Onderzoek wijst uit dat leerlingen die huiswerk maken, beter presteren op school. Hoe meer tijd ze aan hun huiswerk besteden, des te beter zijn de scores. Huiswerk zorgt ervoor dat leerlingen de leerstof beter onthouden en begrijpen, doordat ze hun kennis en vaardigheden verfijnen en uitbreiden.⁶

Let wel: dit geldt vooral voor het voortgezet onderwijs. Bij leerlingen in de basisschoolleeftijd zijn positieve effecten op leerprestaties niet eenduidig aangetoond. Hoe is dit verschil te verklaren? Waarschijnlijk heeft het met de leeftijd te maken. De meeste kinderen in het primair onderwijs hebben nog onvoldoende studievaardigheden ontwikkeld. Ze kunnen hun aandacht dus nog niet focussen op huiswerk. Als het gaat om die focus, kunnen de ouders natuurlijk helpen.⁷

Hoe kunnen ouders helpen?

Dagritme – De hulp van ouders is vooral wenselijk aan de voorkant: bij het plannen en organiseren van het huiswerk. Ze helpen hun kinderen een vaste routine te ontwikkelen en zich daaraan te houden.⁸ Zo'n routine is tijdens de coronacrisis extra belangrijk, omdat de routine van de schooldag ontbreekt.

In overleg met hun kind bepalen ouders op welk tijdstip ze beginnen aan hun huiswerk. De routine bewaken heeft ook een andere kant: het is prettig als ouders erop letten dat hun kind op tijd stopt met huiswerk maken. Ze herinneren kinderen op vaste momenten eraan met hun huiswerk te beginnen en te stoppen. Om iets leuks te gaan doen of, ook belangrijk, om even helemaal *niets* te doen. Af en toe een kwartiertje niksen helpt om de stof te verwerken.⁹

Planning – Thuis is er meer afleiding dan op school. Dat maakt het een uitdaging om toch voldoende tijd te besteden aan het huiswerk. Vooral kinderen op de basisschool zijn ermee geholpen als ze met hun ouders gaan zitten om een planning te maken. Uit onderzoek weten we dat het hen helpt om zelf planningsvaardigheden te ontwikkelen.¹⁰

Positieve aandacht – Bij alle hulp werkt het ook positief als ouders positieve verwachtingen uitspreken over het huiswerk, hun kind aanmoedigen, afleiding minimaliseren en helpen de tijd te bewaken. Zo helpen ze hun kind hun eigen leren te reguleren en studievaardigheden te ontwikkelen.¹¹

⁶ Kennisrotonde, 2016b

⁷ Cooper & Valentine, 2001

⁸ Van Poortvliet, Axford & Lloyd, 2018

⁹ Zie het Didactief-blog van Paul Kirschner, (7 april 2020) didactiefonline.nl/blog/paul-kirschner/even-de-ogen-dicht

¹⁰ Hampshire, Butera & Hourcade, 2014

¹¹ Bempechat, 2019.

Overhoren – Als kinderen er behoefte aan hebben, kan het nuttig zijn om huiswerk te overhoren. Door overhoord te worden, krijgen kinderen een spiegel voorgehouden en kunnen ze vaststellen of ze de stof voldoende kennen. Het werkt daarbij beter dat ze zelf die conclusie trekken, dan dat de ouders dat doen. Let op: overhoren doen ouders niet om te controleren of er goed genoeg is geleerd. Dat laatste is de taak van de leraar, niet van de ouder.¹²

Niet alle hulp is effectief

Alles met mate, dat geldt ook voor hulp bij huiswerk. Het gaat om de kwaliteit van de hulp, niet om de kwantiteit. Sterker: overdaad schaadt. Hulp bij huiswerk heeft vooral een positief effect als deze gericht is op het versterken van het positieve zelfbeeld van de leerling. Positieve verwachtingen stimuleren kinderen, terwijl bemoeizucht en controle averechts werken. Het is niet verstandig als ouders het als hun taak zien om te controleren of het huiswerk wel gemaakt wordt.¹³ Dit geldt sterker in het voortgezet onderwijs dan op de basisschool; tieners zullen de hulp van hun ouders eerder als bemoeizucht ervaren.¹⁴

Ook is het niet wenselijk om ouders te vragen huiswerk na te kijken of te beoordelen. En zeker niet om het huiswerk samen te maken of het even voor te doen als het kind er zelf niet uitkomt. Voor het ontwikkelen van autonomie werkt dat averechts.

Wat kan de school doen?

Ouders zijn in de eerste plaats geholpen met praktische informatie over het doel en de aard van het huiswerk. Dat is informatie die in de eerste plaats bedoeld is voor de leerlingen, maar ook voor ouders prettig om te weten. Denk aan:

- voor welke vakken is er huiswerk;
- wat voor opgaven zijn het (maakwerk of leerwerk);
- hoeveel tijd verwacht je dat de leerlingen ermee bezig zijn;
- wanneer moet het klaar zijn en ingeleverd worden;
- hoe en wanneer kunnen vragen worden gesteld over het huiswerk.

Vervolgens is het wenselijk om in de communicatie apart aandacht te besteden aan wat je van de ouders verwacht én wat je juist niet van ze verwacht. Belangrijke aandachtspunten om ouders mee te geven, zijn:¹⁵

- Zorg voor een dagelijkse routine en stimuleer vaste studiegewoonten.
- Toon belangstelling en moedig de kinderen aan.
- Wees terughoudend met het bieden van hulp tijdens het maken van het huiswerk (vooral bij oudere kinderen).

Ten slotte is het prettig voor ouders om te weten bij wie ze terecht kunnen met vragen over het huiswerk: bij de schoolleiding, bij de mentor of bij individuele leraren.

¹² Walberg, 1999

¹³ Moroni, Dumont, Trautwein, Niggli, Baeriswyl, 2015

¹⁴ Lindt, 2019

¹⁵ Van Poortvliet, Axford & Lloyd, 2018.

2. LEZEN EN VOORLEZEN

Lezen is bij uitstek een activiteit voor thuis. Jonge kinderen kunnen dit uitstekend samen met hun ouders doen. Bij tieners is zelfstandigheid het uitgangspunt.

Voorlezen

Voorlezen begint al ruim voordat kinderen naar school gaan. Eerst lezen de ouders, maar al heel snel kunnen zij hun kind actief bij het verhaal betrekken. In het beste geval is voorlezen een gezamenlijke activiteit van ouders en kinderen. We spreken dan van interactief voorlezen. Kinderen leren daarvan meer dan van passief luisteren. Wat je wilt bij interactief voorlezen, is dat ouders niet alleen lezen, maar ook vragen stellen aan hun kinderen. Liefst niet al te makkelijke vragen ('Wat zie je op het plaatje?'), maar vragen op een hoger cognitief niveau ('Waarom gaan ze dat nu doen, denk je?'). Interactief voorlezen is niet iets wat alle ouders als vanzelfsprekend kunnen. De school kan hen daarbij ondersteuning bieden, door te wijzen op praktische tips (zie '?').¹⁶

Digitale prentenboeken

Een alternatieve benadering om lezen te stimuleren is het gebruik van digitale prentenboeken. Kinderen lezen daarbij niet in een boek, maar kijken op een scherm naar een geanimeerd verhaal. Digitale prentenboeken hebben een positieve invloed op verhaalbegrip en woordenschat, vooral bij taalzwakke leerlingen. Verschillende onderzoeken wijzen erop dat de effecten groter zijn dan van voorlezen.¹⁷ Let op: de rol van de ouders is hierbij veel minder essentieel dan bij voorlezen.

Zelf lezen

Kinderen die gedurende hun basisschoolperiode veel lezen, ontwikkelen zich in het algemeen tot betere lezers. Het is in het belang van zowel technisch als begrijpend lezen dat leerlingen 'leeskilometers' maken. Ze kunnen dit doen door hardop (voor) te lezen en begeleid stil te lezen. Bij zwakke lezers in groep 4, 5 en 6 is bewezen dat begeleid hardop lezen, dus hardop voorlezen met ondersteuning, zowel technisch lezen als leesplezier verbetert. Ook bij stillezen is begeleiding nuttig. Dat geldt voor het kiezen van boeken, want voor (jonge) kinderen is het soms moeilijk in te schatten of een boek bij hun niveau past. Het geldt ook voor het lezen zelf. Is het boek interessant genoeg om gemotiveerd door te lezen?

Uit onderzoek naar leesbevorderingsprogramma weten we onder meer dat het motiverend is als kinderen teksten kunnen lezen die hun belangstelling hebben en dat ze daarin vrije keuze hebben.¹⁸ Ouders kunnen wel helpen bij die keuze.¹⁹ Zo zijn niet alleen kinderboeken en jeugdliteratuur geschikt, want ook het lezen van non-fictie is een belangrijke factor in de ontwikkeling van de leesvaardigheid. Het laatste draagt ook bij aan de algemene ontwikkeling van kinderen.²⁰

In het voortgezet onderwijs komt hier het lezen voor de lijst voor Nederlands en de moderne vreemde talen bij. Hoewel de bibliotheken gesloten zijn, bieden ze allerlei mogelijkheden om online boeken te lenen.

¹⁶ Whitehurst e.a., 1988

¹⁷ Plak, Kegel & Bus, 2014

¹⁸ Guthrie, 2004

¹⁹ Kennisrotonde, 2019

²⁰ Kennisrotonde, 2018

Ook bij het zelfstandig lezen kunnen ouders positieve verwachtingen uitspreken en helpen plannen. Bijvoorbeeld door samen een doel te stellen over het aantal pagina's dat per dag wordt gelezen.

Wat kan de school doen?

Geef ouders praktische tips om samen met hun kinderen te lezen. Die tips zijn voor een deel afhankelijk van de leeftijd.

Voorlezen is vooral iets voor de basisschoolleeftijd. Er zijn online veel lijstjes met tips te vinden voor interactief voorlezen.²¹ Voor ouders is het handig als de school hen daarin de weg wijst. Attendeer hen op een beknopte, bruikbare instructie.

Als het om zelfstandig lezen gaat, zijn tips om aan de juiste boeken te komen welkom. In het onderstaande kader geven we een overzicht van een aantal sites die daarbij hulp bieden.

Online lezen en voorlezen

Nu de bibliotheken dicht zijn, zijn digitale boeken een uitkomst. Hieronder een aantal tips die de school kan doorgeven aan ouders, om hun kinderen voldoende leesvoer te bezorgen.

Stichting lezen heeft als doel een sterke 'leescultuur' te bevorderen. Stichting lezen geeft ook informatie over de rol van ouders bij lezen en voorlezen. Speciaal voor tijdens de coronacrisis heeft Stichting Lezen een aantal mogelijkheden voor online leesbevordering op een rijtje gezet. Via deze webpagina kunnen ouders toegang krijgen tot de digitale diensten van de Jeugdbibliotheek en tot de online Bibliotheek voor het lenen van e-books.

lezen.nl/nl/online-leesbevordering-voor-thuis

De Voorleeshoek – Deze site bevat filmpjes waarop kinderboeken worden voorgelezen. De Voorleeshoek is drie weken lang gratis toegankelijk. Er zijn verhalen in de leeftijdscategorieën 0-4 jaar, 4-7 jaar en 7-10 jaar.

devoorleeshoek.nl/scholendicht/

Gratis kinderboeken downloaden – Via de volgende websites kunnen kinderboeken gratis worden gedownload als e-boek.

[Gratisboekendownloaden.net – kinderboeken](https://gratisboekendownloaden.net/kinderboeken)

[Gratiskinderboek.nl](https://gratiskinderboek.nl)

Lezen voor de lijst – Bibliotheken geven een overzicht van boeken voor de leeftijdscategorieën 12-15 jaar en 15-18 jaar. Boeken kunnen als e-book worden gedownload.

12-15.jeugdbibliotheek.nl/lezen/lezen-voor-de-lijst

15-18.jeugdbibliotheek.nl/lezen/lezen-voor-de-lijst

²¹ Zie bijvoorbeeld leraar24.nl/105661/interactief-voorlezen-vergroot-taalvaardigheid-en-leesplezier/

3. DIGITALE LEERMIDDELEN EN GAMES

Digitale leermiddelen bieden onmiskenbaar voordelen bij afstandsonderwijs. Leerlingen kunnen thuis oefenen en de leraar kan op afstand monitoren wat leerlingen hebben gedaan en wat de resultaten zijn. Naast de leermiddelen die de school gebruikt, zijn er ook mogelijkheden voor aanvullende educatieve activiteiten. Er zijn diverse educatieve games op de markt. Een deel van het aanbod is gratis.

Digitale leermiddelen

Leermiddelen voor basisonderwijs als Reken tuin, Taalzee, Snappet en Gynzy zijn geschikt voor afstandsonderwijs. Verder worden tijdens de coronacrisis Muiswerk Flexi (basisonderwijs) en Numo (vo en mbo) gratis aangeboden. Ze bieden leraren een dashboard met informatie over vorderingen van leerlingen. Deze leermiddelen kunnen enkele taken van leraren overnemen. Zo geven deze leermiddelen feedback en hebben ze adaptieve mogelijkheden: het programma stemt de moeilijkheidsgraad van de opgaven af op het vaardigheidsniveau van de leerling. Er kan dus worden versneld of vertraagd. Gewaarschuwd wordt wel dat hierdoor verschillen tussen kinderen toenemen, maar het onderzoek daarnaar laat geen stellige conclusies toe. Soms worden de verschillen tussen leerlingen met verschillend prestatieniveau groter, soms juist kleiner.²²

Wat kunnen ouders doen? De digitale leermiddelen zijn zo ontworpen dat leerlingen er zelf mee aan de slag kunnen. Het monitoren van de vorderingen van de leerlingen blijft de taak van de leraar. Dat geldt ook voor het benutten van de adaptieve functies van de programma's. De leraar moet bepalen hoeveel versnelling maximaal wenselijk is. Zie voor meer informatie over digitale leermiddelen het artikel van de Kennisrotonde [Afstandsleren: wat werkt wel en wat niet?](#)

Educatieve games

Naast reguliere leermiddelen zijn er games die voor educatieve doeleinden kunnen worden gebruikt. Sommige wetenschappers wijzen op het belang van spel bij het leren. Al sinds de studies van Piaget is het belang hiervan aangetoond.²³ In experimentele studies zijn de effecten van games vergeleken met die van traditioneel leren. Daaruit blijkt dat games zeker waardevol kunnen zijn. Gamification draagt bij aan motivatie van de leerlingen, wat een grotere betrokkenheid van de leerlingen op de leertaak zelf oplevert en zelfs een grotere betrokkenheid bij andere leertaken.²⁴ Ook de prestaties zijn erbij gebaat, vooral wanneer leerlingen de competitie aangaan.²⁵

Als kinderen behoefte hebben aan aanvulling op de lessen op afstand en het huiswerk van school, kan het leuk én leerzaam zijn om hiernaar te kijken. We noemen enkele bronnen.

- *Squla* is een online platform voor kinderen in de basisschoolleeftijd, van groep 1 tot en met 8. Het platform biedt oefenstof voor alle schoolvakken, moderne vreemde talen en 21st century skills, in de vorm van quizvragen, spelletjes en wedstrijden. Squla is niet gratis.

squla.nl

²² Heijsters & Van der Ploeg, 2020

²³ De Freitas, 2018

²⁴ Kennisrotonde, 2016a

²⁵ Post, Kester, Admiraal, Lokhorst & Bulder, 2019

- Op de *Databank games* is een groot aantal games te vinden, voor verschillende leeftijden, zowel kinderen als tieners. Van elke game is een beschrijving en een beoordeling opgenomen. De databank is in de eerste plaats voor leraren bedoeld. Zij kunnen ouders en leerlingen wijzen op leerzame games. De games kunnen zij gratis gebruiken.

databankgames.nl/

Wat kan de school doen?

Lang niet alle ouders zijn vertrouwd met digitale leermiddelen. De school moet zich afvragen: hebben de leerlingen thuis een device waarop ze digitale leermiddelen kunnen gebruiken, een bruikbaar account en een goede internetverbinding. Om op deze vragen een antwoord te geven heeft Kennisnet een stappenplan en een stroomschema voor onderwijs op afstand ontwikkeld. Er is een versie voor primair onderwijs en een voor voortgezet onderwijs. Beide zijn te vinden op de website van Kennisnet:

[Stappenplan primair onderwijs lesopafstand](#)

[Stappenplan voortgezet onderwijs lesopafstand](#)

Naast technische ondersteuning is het nuttig om ouders informatie te geven over privacy-aspecten. Ook de kosten van sommige betaalde leermiddelen kunnen een punt van zorg zijn voor de ouders.

Als het om educatieve games gaat, maak dan duidelijk dat dit als een extraatje moet worden gezien. Het onderwijs vanuit school, al dan niet met digitale leermiddelen, komt op de eerste plaats.

4. AFSTANDSONDERWIJS EN GELIJKE KANSEN

Niet voor alle ouders is het makkelijk om ondersteuning te bieden. In sommige gezinnen is het gebruikelijker om over school te praten dan in andere. Ook zijn er verschillen in de beschikbaarheid van boeken en ict-apparatuur.

Speciale aandacht is gewenst als kinderen opgroeien in een gezin met een sociaal-economisch zwakkere positie. Juist voor deze kinderen is een extra impuls gewenst (Bakker e.a., 2013). Dit geldt in het algemeen, maar zeker in de huidige situatie, waarin kinderen afhankelijk zijn van afstandsonderwijs. Door de verschillen in thuissituatie kan de kansenongelijkheid toenemen en bestaat het risico dat kinderen die al een onderwijsachterstand hadden nog meer op achterstand komen te staan. Die verschillen hebben te maken met beschikbare voorzieningen thuis en met de communicatie tussen ouders en school.

Voorzieningen voor thuisonderwijs

Bij het bespreken van digitale leermiddelen kwam het al aan de orde: leerlingen moeten minimaal beschikken over een laptop of computer en een internetverbinding. Hoe is de situatie in Nederland wat dat betreft? Gelukkig heeft 98 procent van de gezinnen een internetaansluiting. Als het gaat om de apparatuur is de situatie iets minder rooskleurig. Als ouders een laag inkomen of lage opleiding hebben, is er niet altijd een laptop in huis. En als er één is, is dat meestal niet genoeg voor alle gezinsleden. Dat kan vooral een probleem zijn voor kinderen op de basisschool. Tieners hebben bijna allemaal een eigen laptop of tablet.²⁶

Bij voorzieningen gaat het niet alleen om apparatuur. Ook is er niet altijd een geschikte ruimte om huiswerk te maken. Gezinnen met weinig inkomsten zijn kleiner behuist. En omdat nu het hele gezin tijdens de coronacrisis thuis zit, is er niet altijd een aparte plek om huiswerk te maken. In sommige gezinnen kunnen de spanningen oplopen. Daarom is het prettig als gemeente, school of kinderopvang opvang kunnen bieden voor kinderen in een kwetsbare positie.²⁷

Communicatie met ouders

Communicatie is van groot belang bij ouderbetrokkenheid. Als de school betrokkenheid wil stimuleren, moet ze rekening houden met de behoeften van de ouders. Uit internationaal onderzoek blijkt dat het helpt als de school ouders ziet als serieuze gesprekspartners en naar hun belangen en wensen vraagt.²⁸ Dat is moeilijker als alle communicatie op afstand moet plaatsvinden. Ook is gebleken dat tijdens de coronacrisis veel ouders helemaal niet bereikbaar zijn voor de school.²⁹ In de grote steden gaat het om grote aantallen, maar ook daarbuiten moeten scholen er alert op zijn of ze wel alle ouders bereiken.

²⁶ Ajrovic, 2020

²⁷ Zie voor meer informatie de website van de rijksoverheid: rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-covid-19/veelgestelde-vragen-per-onderwerp/onderwijs/basis-en-speciaal-onderwijs

²⁸ Smit, Sluiter & Driessen, 2006

²⁹ Kompagnie, 2020

Wat kan de school doen?

De rol van de school is belangrijk, in het bijzonder voor kinderen uit kwetsbare gezinnen. Er valt veel te leren van scholen die hier ervaring mee hebben.³⁰ Hieronder enkele suggesties.

- Zorg er in de eerste plaats voor dat duidelijk wordt of alle ouders bereikt worden. Stuur niet alleen berichten aan de ouders, maar vraag ook om een reactie. Overleg met leerlicht als het niet lukt om contact te leggen.
- Voor ouders die moeite hebben met het ondersteunen van hun kinderen is maatwerk gewenst bij de communicatie. Maak in de eerste plaats duidelijk hoe ouders de school kunnen bereiken. Met wie kunnen ze contact opnemen, wanneer en op welke manier. Biedt ouders verschillende mogelijkheden: bellen, chatten, e-mailen, whatsappen.
- Als het gaat om informatie en richtlijnen geven voor begeleiding bij afstandsonderwijs, zijn algemene e-mails voor sommige ouders niet voldoende. Een meer directe en persoonlijke benadering heeft veel meer resultaat. In deze gevallen heeft telefonisch contact de voorkeur. Daarmee wordt ook sneller duidelijk aan welke ondersteuning van school ouders behoefte hebben. Als je snel reactie wilt van ouders, denk dan aan sms of whatsapp. Bijvoorbeeld als leerlingen afwezig zijn bij online lessen. Dat zorgt vaak voor een beter bereik dan e-mails. Let wel op de frequentie van de berichten. Stuur niet al te veel berichten en bedenk dat regelmaat prettig is voor de ontvanger.³¹
- Als blijkt dat er in gezinnen geen faciliteiten zijn voor afstandsonderwijs (computers, internetverbinding), is het verstandig om als schoolbestuur contact op te nemen met de gemeente en/of particuliere stichtingen, om te bespreken hoe er aan een oplossing gewerkt kan worden.
- Ten slotte: denk er als school alvast over na wat je kunt doen voor kwetsbare kinderen vanaf het moment dat de school weer open gaat. De kans is groot dat zij extra ondersteuning nodig hebben om achterstanden in te halen.

³⁰ Zie bijvoorbeeld de video van het Lerarencollectief: lerarencollectief.nl/portfolio-item/hoe-bereik-je-alle-kwetsbare-leerlingen-met-afstandsonderwijs-berrie-van-den-bovenkamp-en-irma-schouten/

³¹ Van Poortvliet, Axford & Lloyd, 2018.

Literatuur

Ajrovic, S. (2020, 27 maart). [Kansenongelijkheid kan toenemen door thuisonderwijs](#). *De Volkskrant*.

All, A. (2016) [Digital Game-Based Learning Under The Microscope: Development of a procedure for assessing the effectiveness of educational games aimed at cognitive learning outcomes](#). Gent: imec-IMCT-Universiteit Gent.

Bakker, J., Denessen, E., Dennissen, M. & Oolbekkink-Marchand, H. (2013). [Leraren en ouderbetrokkenheid. Een reviewstudie naar de effectiviteit van ouderbetrokkenheid en de rol die leraren daarbij kunnen vervullen](#). Nijmegen: Radboud Universiteit.

Bempechat, J. (2019) [The Case for \(Quality\) Homework: Why It Improves Learning, and How Parents Can Help](#). *Education Next*, winter 2019, 36-43.

Boonk, L., Gijsselaers, H. J., Ritzen, H., & Brand-Gruwel, S. (2018). [A review of the relationship between parental involvement indicators and academic achievement](#). *Educational Research Review*, 24, 10-30.

Burge, P. (1983) [Comprehension and Rate: Oral vs. Silent Reading for Low Achievers](#). *Reading Horizons*, 23(3).

Carter, S. (2003). [The impact of parent/family involvement on student outcomes](#). Eugene, OR: Center for Appropriate Dispute Resolution in Special Education (CADRE).

Castro, M., Exposito-Casas, E., Lopez-Martin, E., Lizasoain, L., Navarro-Asencio, E. and Gaviria, J. J. (2015) ['Parental involvement on student academic achievement: A meta-analysis'](#), *Educational Research Review*, 14, pp. 33-46.

Cooper, H., & Valentine, J. C. (2001). [Using research to answer practical questions about homework](#). *Educational Psychologist*, 36, 143-153.

De Freitas, S. (2018). [Are Games Effective Learning Tools? A Review of Educational Games](#). *Educational Technology & Society*, 21 (2), 74-84.

Desforges, C. Abouchar, A. (2003). [The impact of parental involvement, parental support and family education on pupil achievements and adjustment: A literature review](#). London: Dfes.

Guthrie, J. T., Wigfield, A., Barbosa, P., Perencevich, K. C., Taboda, A., Davis, M. H., Scaffidi, N.T. & Tonks, S. (2004). [Increasing reading comprehension and engagement through concept-oriented reading instruction](#). *Journal of Educational Psychology*, 96, 403-423.

Hampshire, P.K., Butera, G.D. & Hourcade, J.J. (2014) [Homework Plans: A Tool for Promoting Independence](#). *Teaching Exceptional Children*, 46 (6), 158-168.

Heijsters, L. & Van der Ploeg, S. (2020) [Digitale leermiddelen en gelijke kansen. Mini review](#). Den Haag: Kennisrotonde.

Kennisrotonde (2016a) [Helpt afwisseling van quizvragen met games leerlingen met gedrags- en concentratieproblemen om hun leerrendement te verhogen, als gevolg van een betere aansluiting bij hun motivatie en concentratie?](#) (KR.035). Den Haag: Kennisrotonde.

Kennisrotonde (2016b). [Wat is het effect van huiswerk op het leerrendement en de schoolprestaties van de leerling?](#) (KR.069). Den Haag: Kennisrotonde.

Kennisrotonde. (2018). [Wat zijn effectieve methoden voor leesbevordering in groep 4-8 van het basisonderwijs](#) (KR.335). Den Haag: Kennisrotonde.

Kennisrotonde (2019). Kennisrotonde (2019). [Wat is de relatie tussen tijdsinvestering in lezen en de groei in voortgezet technische leesvaardigheid?](#) (KR 690). Den Haag: Kennisrotonde.

Kompagnie, A. (2020, 3 april) [Mogelijk honderden leerlingen volledig uit beeld.](#) *Algemeen Dagblad*.

Lindt, S. (2019) [Over-Parenting in Middel School: How Can Parents Help?](#) *Frontiers in Education Technology*, 2(4), 201-207.

Moroni, S., Dumont, H, Trautwein, U, Niggli, A. & Baeriswyl, F. (2015) [The Need to Distinguish Between Quantity and Quality in Research on Parental Involvement: The Example of Parental Help With Homework.](#) *Journal of Educational Research*, 108(5), 417-431.

Nielen, T.M.J. & Bus, A.G. (2016) [Onwillige lezers: onderzoek naar redenen en oplossingen.](#) Delft: Eburon.

Plak, R.D., Kegel, C.A.T., & Bus, A. G. (2014). [Ontluikende geletterdheid stimuleren met digitale prentenboeken: verschillen tussen kleuters.](#) 4W, 3, 22-29.

Post, L., Kester, L., Admiraal, W., Lockhorst, D. & Bulder, E. (2019). [Overzichtsstudie gamification in digitale oefenprogramma's. Eindrapportage.](#) Utrecht/Leiden: Universiteit Utrecht/ICLON/ Universiteit Leiden/Oberon.

Van Steensel, R., Fikrat-Wevers, S., Bramer, W., Arends, L. (2019) [Stimulering van geletterdheid met ouder-kindprogramma's voor kinderen in achterstandssituaties.](#) Amsterdam: Stichting Lezen.

Van Steensel, R., Van der Sande, L., Bramer, W. & Arends, L. (2016). [Effecten van leesmotivatie-interventies: Uitkomsten van een meta-analyse.](#) Rotterdam: Erasmus Universiteit.

Van Poortvliet, M., Axford, N., Lloyd, J. (2018) [Working with parents to support children's learning. Guidance report.](#) London: Education Endowment Foundation (EEF).

Walberg, H. J. (1999). [Productive teaching.](#) In H. C. Waxman & H. J. Walberg (Eds.), [New directions for teaching practice research](#) (pp. 75–104). Berkeley, CA: McCutchen.

Whitehurst, G. J., Falco, F. L., Lonigan, C. J., Fischel, J. E., DeBaryshe, B. D., Valdez -
Menchaca, M. C. and Caulfield, M. (1988). [Accelerating language development through
picture book reading](#), *Developmental Psychology*, 24, pp. 552–559.